

Nr 578

Av herr Lundström m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 75, med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.

Det är angeläget att den utbyggnad av ålderstryggheten inom folkpensioneringens ram, som påbörjades år 1958, fortsättes. Löftet, som Sveriges riksdag gav alla folkpensionärer om att folkpensionen från 67 års ålder fram till år 1968 stegvis skall höjas till 3 600 kronor för en ensam pensionär och till 5 400 kronor för två pensionsberättigade makar, beloppen räknade i 1957 års penningvärde, bör självfallet hållas. Vid sidan av denna förbättrade grundtrygghet på äldre dar skall folkpensioneringen också ge ökad trygghet för efterlevande änkor och barn och dem som helt eller delvis förlorat sin arbetsförmåga.

Som inledningsvis nämnts kommer ålderspensionen att successivt höjas, så att den år 1968 utgör 3 600 kronor för en ensamstående pensionär och 5 400 kronor för två pensionsberättigade makar, beloppen räknade i 1957 års penningvärde. Beträffande i vilken takt ålderspensionen bör höjas under åren 1960—1968 anslöt sig 1958 års riksdag enhälligt till följande uttalande av särskilda utskottet vid denna riksdag:

Vad härefter angår den takt i vilken höjningarna av folkpensionerna skall ske för att man skall nå det ovan uppställda målet anser utskottet det icke lämpligt att riksdagen nu binder sig. Vid varje ytterligare höjning av pensionsnivån utöver den som föreslås för innevarande år bör möjlighet föreligga för statsmakterna att bestämma höjningens storlek med hänsyn till den statsfinansiella och samhällsekonomiska situationen.

Utskottet vill dock uttala, att den av pensionsberedningen föreslagna särskilt kraftiga höjningen 1960 bör undvikas och en jämnare successiv höjning eftersträvas.

Frågan om höjningstakten var uppe även vid 1959 års riksdag, vars särskilda pensionsutskott åter erinrade om sitt uttalande från föregående år. Några krav på en särskilt stor höjning år 1960 framfördes inte heller vid denna riksdag från något håll.

I detta sammanhang finns det anledning att nämna allmänna pensionsberedningens förslag, som avgavs i februari 1957. Detta innebar att ålderspensionen skulle höjas mycket kraftigt 1 juli 1960 — med 700 kronor för en ensamstående och 820 kronor för två makar — samtidigt som man skulle påbörja och till stor del genomföra en avveckling av de inkomstprövade

kommunala bostadstilläggen, som utgår med olika belopp i olika kommuner. Ett genomförande av pensionsberedningens förslag skulle medföra att ca 240 000 bostadstillägg slopades helt. Riksdagsmajoriteten ansåg sig inte kunna följa pensionsberedningens förslag om avskaffande av flertalet kommunala tillägg till folkpensionärerna och ville som redan nämnts inte heller besluta en särskilt kraftig ålderspensionshöjning år 1960. På sistnämnda punkt förelåg enighet mellan de demokratiska partierna.

Frågan om folkpensionernas höjning behandlades av 1958 års besparingsutredning. Denna föreslog enhälligt ett höjningsschema med jämna »trappsteg» fram till år 1968.

Enligt vår uppfattning bör 1958 års riksdagsuttalande vara vägledande för frågans handläggning. Även det statsfinansiella läget, som av alla erkännes vara hårt pressat, motiverar en successiv höjning i överensstämmelse med detta uttalande. Vi ansluter oss därför till förslaget i propositionen att det till ålderspensionen fr. o. m. 1 juli i år läggs ett standardtillägg utgörande 250 kronor för ensamstående pensionär och 350 kronor för två makar. Sannolikt kommer dessutom ytterligare ett indextillägg att tillkomma under året utöver det tillägg, som utbetalas fr. o. m. april månad.

Änke pensionen

Det i propositionen framlagda förslaget rörande änke pensionerna inom folkpensioneringen överensstämmer med det enhälliga beslutet vid 1958 års A-riksdag. Detta innebar i princip att änke pensionen skulle göras lika som ålderspensionen till en ensamstående ålderspensionär.

Enligt vår mening bör änke pensionerna ordnas i huvudsak efter dessa riktlinjer och liksom 1958 ett beslut under största möjliga enighet eftersträvas.

Barnpensioner

Till 1958 års riksdag föreslog socialministern att folkpensioneringen fr. o. m. 1 juli 1960 skulle innehålla icke inkomstprövade barnpensioner utgörande 750 kronor till barn under 19 år, som förlorat sin huvudsaklige försörjare. Vi föreslog då i vår pensionsmotion att barnpensionen skulle utgå med 1 000 kronor om året. Vårt förslag vann riksdagens bifall. Vi föreslog också, att ett helt föräldralöst barn skulle erhålla det dubbla beloppet, 2 000 kronor om året. Riksdagen fann att förslaget borde utredas ytterligare. Detta har skett i 1958 års socialförsäkringskommitté. Kommittén ansåg sig inte kunna föreslå höjda barnpensioner till de barn, som förlorat båda sina föräldrar, trots att den fann att vissa skäl talade för detta. Den förordade att barnpensionen skall utgå med 1 000 kronor för barn upp till 16 år, oav-

sett om barnet förlorat sin fader, moder eller båda föräldrarna. Kommittén var emellertid inte enig i sitt ställningstagande. En minoritet uttalade sig för att barnpensionen bestämmes till 1 500 kronor om året till barn, vars båda föräldrar avlidit. Som motivering anförde reservanterna att de föräldralösa barnen är sämre lottade i jämförelse med de barn, som har en av sina föräldrar kvar i livet. Reservanterna har beräknat merkostnaden till 0,75 milj. kronor om året för denna höjda pension till föräldralösa barn.

Socialministerns förslag sammanfaller på denna punkt helt med socialförsäkringskommitténs. Vi anser att starka skäl talar för att de helt föräldralösa barnen erhåller en bättre pension. Vi föreslår därför i likhet med reservanterna i socialförsäkringskommittén, att barnpensionen till barn, vars båda föräldrar avlidit, skall utgå med 1 500 kronor om året.

Folkpensioneringens pensionsförmåner är indexreglerade. Den automatiska värdebeständighet de erhållit är till stor del resultatet av de av oss redan år 1946 föreslagna åtgärderna. Värdebeständigheten anses numera allmänt som mycket värdefull. Tämligen snabbt, automatiskt och utan ovissa prövningar i riksdagen kompenseras folkpensionärerna för prisförändringar. De barnpensioner, som nu föreslås införda från 1 juli i år, skall enligt regeringens förslag inte vara indexreglerade. Detta synes oss vara en stor brist. Befogad anledning att undanta just barnpensionerna från indexregleringens värdeskydd finns inte. Barnpensionerna bör jämföras med de övriga folkpensionsförmånerna och knyts till pensionsindex. Utredning om barnpensionernas tekniska anknytning till pensionsindex bör kunna göras inom vederbörande departement. Vi föreslår att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag om värdeskydd åt barnpensionerna genom indexreglering.

Folkpensionskostnadernas finansiering

Kostnadsökningen för statsverket för standardhöjningen av folkpensionerna och familjepensionsreformen beräknas för nästa budgetår till 266 milj. kronor, vartill beräknas komma ytterligare ett indextillägg om 40 milj. kronor.

Folkpensioneringen bör betraktas som en av våra viktigaste sociala försäkringar. Med hänsyn härtill har det vid frågans tidigare behandling ansetts naturligt, att samtidigt med folkpensionsförmånernas ökning en höjning finge ske av folkpensionsavgiften. Allmänna pensionsberedningen intog sålunda enhälligt denna ståndpunkt. Besparingsutredningen, vars förslag i fråga om folkpensionernas standardförbättring nu framlägges i propositionen, förordade likaledes enhälligt, att folkpensionsavgiften i samband med folkpensionernas förbättring skulle höjas till 5 procent fr. o. m. år 1961.

Under hänvisning till att utredning sedan i höstas pågår om folkpensions-

avgiftens konstruktion genom av finansministern tillkallad utredningsman anmäler socialministern nu, att han inte anser det lämpligt att ta ställning till frågan om höjning av folkpensionsavgiften. Ståndpunkten innebär att de ökade folkpensionskostnaderna tills vidare skall täckas helt med skattemedel.

Vi har i tidigare motion till årets riksdag framhållit, att vi anser det i princip rimligt och väl motiverat, att folkpensionen i ökad grad göres till en försäkring och att alltså medborgarna bidrar till finansieringen av de ökade förmånerna från folkpensioneringen genom en höjning av folkpensionsavgiften. Vi har intet att erinra mot en allsidig översyn av frågan om folkpensionsavgiftens konstruktion. Men som vi även framhöll synes, såvitt budgetläget kan bedömas, en avgiftshöjning med ett belopp som motsvarar 1 procent enligt gällande system bli erforderlig, därest omsättningsskatten avskaffas från 1 januari 1961.

Enligt uppgift beräknas utredningen om folkpensionsavgiftens konstruktion bli färdig under vårens lopp. Vid sådant förhållande förordar vi att årets riksdag senare måtte få tillfälle att ta ställning till frågan om folkpensionsavgiften.

Vi vill här understryka vårt tidigare uttalande att en täckning av folkpensionskostnadernas stegring genom höjning av den särskilda folkpensionsavgiften utgör en för folkpensionärerna bättre garanti för genomförandet av höjningen av folkpensionerna under 1960-talet än finansiering i ökad grad genom skattemedel.

Socialförsäkringarnas samordning

I proposition nr 75 anför socialministern att det är hans avsikt — sedan socialförsäkringskommittén utrett invalidpensioneringen — att låta utarbeta förslag om folkpensioneringens sammanslagning med tilläggs-pensioneringen i ett enda lagverk. Till detta vill socialministern knyta även övriga socialförsäkringar. Socialministern ger härvid uttryck för uppfattningen att arbetsgivarnas avgifter och bidrag till olika försäkringsgrenar bör slås samman i framtiden. Detsamma gäller i fråga om såväl egenavgifter som statsbidrag. Han anser visserligen att tidsutrymmet för den antydda reformen är förhållandevis knapp men uttalar sig ändå för att riksdagen redan 1961 och 1962 bör ta ställning till ett enhetligt lagverk om pensioneringen, att gälla fr. o. m. ingången av 1963. Som organ för det utredningsarbete, som här måste komma i fråga, förordar han socialförsäkringskommittén och socialförsäkringarnas administrationsnämnd i samarbete med socialdepartementets rättsavdelning.

Enligt vår mening är det av värde att problemet om en samordning av samtliga socialförsäkringar underkastas en ingående prövning. De tanke-

gångar socialministern givit till kända synes emellertid mycket vittsyftande. Dessa problem är dessutom av så intrikat natur, att de tarvar en omsorgsfull och förutsättningslös utredning. En forcering bör icke komma i fråga. Övergångsanordningar av provisorisk karaktär kan därför bli nödvändiga för att komma till rätta med vissa samordningsproblem. I detta sammanhang vill vi betona, att en administrativ samordning icke får rubba folkpensioneringens grundläggande och betydelsefulla ställning inom socialförsäkringsssystemet.

I detta sammanhang vill vi nämna, att det enligt vår uppfattning inte endast är änkor, som är i behov av ekonomiskt stöd. Det finns andra kvinnor — i mindre omfattning även män — som genom vård av föräldrar, syskon osv. icke kunnat ägna sig åt inkomstgivande förvärvsarbete. Då dessa ofta i relativt hög ålder ställs ensamma, blir de i många fall i lika stort behov av folkpension som den änka, vilken genom den föreslagna änkepensioneringen erhåller oavkortad änkepension. Även andra grupper av kvinnor, som till stor del ej har yrkesutbildning och som åtskilliga år före folkpensionsåldern saknar väsentliga förtjänstmöjligheter, kan komma i ett läge där ett pensionsbehov föreligger. Det synes oss angeläget att denna grupp medborgare skall, i den mån försörjningsmöjligheterna är starkt reducerade, ha möjlighet att före 67-årsdagen erhålla en egen pension. Vi förväntar att dessa spörsmål blir föremål för utredning i socialförsäkringskommittén, vars närmaste uppgift det nu är att framlägga förslag i förtidspensionsfrågan.

Med stöd av vad som ovan anförts hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 75 måtte besluta,

A. att barnpension fr. o. m. 1 juli 1960 skall utgå med 1 000 kronor till barn under 16 år, som förlorat en av sina föräldrar, och med 1 500 kronor till barn, som förlorat båda sina föräldrar;

B. att i skrivelse till Kungl. Maj:t

1. anhålla att förslag framläggas för riksdagen om värdeskydd åt barnpensionerna genom indexreglering i likhet med vad som gäller för övriga förmåner inom folkpensioneringen;

2. uttala

a) att en administrativ samordning på socialförsäkringarnas område inte får rubba folkpensioneringens grundläggande och betydelsefulla ställning,

b) att möjligheterna att bereda pension före 67 år till dem, som på grund av skötsel av föräldrar eller syskon i hemmet inte blivit i tillfälle att ha förvärvsarbete eller annorledes har starkt reducerade

försörjningsmöjligheter, ingående prövas av 1958 års socialförsäkringskommitté och att förslag här-
om förelägges riksdagen;

3. ge till känna vad ovan anförts i fråga om folkpensionsavgiften.

Stockholm den 25 mars 1960

Birger Lundström

Rudolf Boman

Hugo Osvald

Nr 579

Av herrar **Sundin** och **Mattsson**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 75, med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.

(Lika lydande med motion nr 715 i Andra kammaren)

Stockholm den 25 mars 1960

Sven E. Sundin

Torsten Mattsson